

Вчимося, щоб Вчити

УДК 378.091.32

Л. М. Бондарук,
завідувач відділу гуманітарних дисциплін ВІППО;
С. В. Бусел,
кандидат філологічних наук, учитель-методист
зарубіжної літератури ЗОШ І–ІІІ ст. с. Козлиничі Поворської ОТГ

Тренінгові заняття як складова професійного та особистісного розвитку педагогів

Подано зразок тренінгового заняття для вчителів зарубіжної літератури, метою якого є актуалізація знань про мислення, його види, технології розвитку когнітивних можливостей школярів. Учасники тренінгу також зможуть глибше осягнути сутність поняття «філологічний стиль мислення», практично оволодіти прийомами його формування. Запропонована форма роботи допоможе урізноманітнити процес розвитку та вдосконалення професійної майстерності педагогів.

Ключові слова: тренінг, саморозвиток, життєві компетентності, професійна майстерність.

Bondaruk L. M., Busel S. V. Training as a Component of Teachers' Professional and Personal Development.

An example of training for foreign literature teachers is given in the article. The purpose of it is to update knowledge about thinking, its types, technologies for the development of cognitive capabilities of schoolchildren. The participants of the training will also be able to grasp the essence of the „philological style of thinking” concept and to master practically the methods of its formation. The proposed form of work will help to diversify the process of developing and improving the professional skills of teachers.

Key words: training, self-development, life skills, professional skills.

Сучасність вимагає нових підходів до навчання і виховання юних громадян нашої держави. Відповідно змінюються вимоги до педагога. В освітній парадигмі Нової української школи вчитель – виважена особистість із принципово новим способом мислення, яка передає не свої знання, а свою життєву мудрість та досвід, навчає жити своїх учнів, тобто формує важливі компетентності, наскрізні вміння. Це наставник, консультант, що пропагує ідеї саморозвитку, основною функцією якого є психолого-педагогічний супровід становлення особистості учня. Сучасний педагог повинен мати не тільки високий професійний рівень, а й прагнути допомогти молоді опанувати знання і життєві компетентності. Психологічний такт, комунікативні здібності, емоційний інтелект, емпатія, мистецтво вести діалог, терпіння, здатність до активного слухання – лише мала частина комплексу навичок, які повинні бути в арсеналі учителя.

Однією з перспективних моделей міжособистісного спілкування та діяльності, спрямованої на самопізнання, саморозвиток, самовдосконалення особистості, здатної до самоактуалізації власного потенціалу, є тренінг. Беручи участь у тренінгових заняттях, педагог опановує технологію проведення тренінгу. І це важливий чинник підвищення рівня професійної компетентності сучасного вчителя.

Тренінг (у перекладі з англійської – навчати, тренувати) – це організаційна інтерактивна форма дидактичного процесу, що заслужено посіла одне з чільних місць серед видів методичної роботи. Вона сприяє створенню атмосфери відкритості та доброзичливості, розвитку дослідницьких, комунікативних умінь учасників, а також формуванню навичок партнерської взаємодії.

Нагадаємо, що тренінг – це:

- група, яка допомагає кожному з її учасників стати більш компетентним;
- процес, під час якого учасники вступають у взаємодію;
- процес, у центрі якого є проблема та її розуміння не лише тренером, а й усіма учасниками групи;
- навчання, під час якого активність учасників вища, ніж активність ведучого;
- навчання, яке дає учасникам задоволення, стимулює їхній інтерес до пізнання;
- навчання, результат якого досягається взаємодією всіх його учасників;
- відкриття учасниками нових можливостей у собі; усвідомлення того, що вони знають і вміють більше, ніж до цього часу думали про себе;
- шанс адекватно оцінити інших людей; розуміння того, на що вони здатні насправді;
- можливість досягти очікуваного результату, позитивних змін, успіху.

Тренінги за короткий термін дають максимум практичних навичок. Самих лише знань чи досвіду, які людина отримала на навчанні, мало для змін. Для кардинальних поліпшень необхідно повне осмислення і самостійна практика. Можливо, тому тренінгові заняття набувають усе більшої популярності в навчально-методичній роботі. Пропонуємо один із циклів тренінгів, де розглянуто проблеми, актуальні для вчителів літератури.

**Тренінгове заняття
для вчителів зарубіжної літератури
Формування мислення на уроках літератури**

Мета: актуалізувати знання вчителів про мислення, його види, технології розвитку когнітивних можливостей

Методичні публікації

школярів; осягнути сутність поняття «філологічний стиль мислення», оволодіти прийомами його формування; підвищувати професійну майстерність педагогів.

Обладнання: слайди «Тема заняття, епіграфи», «Лото», «Книга і мислення: вагомий аргумент», «Афоризм – у подарунок», роздруківка методичного матеріалу «Ефективні прийоми формування мислення».

Епіграфи:

Треба прагнути, щоб кожна дитина пройшла школу дитячого мислення.

B. O. Сухомлинський

...У профільній школі найголовніше, що ми повинні сформувати, – це філологічний стиль мислення, якщо йдеться про мову і літературу.

Ю. Б. Кузнецов

Хід заняття

I. Організаційна частина

1. Знайомство групи, створення позитивної психологічно-емоційної атмосфери заняття.

«Коло добрих зичень»: учасники тренінгу утворюють коло, називають свої імена, висловлюють позитивні побажання щодо наступної співпраці.

2. Колективне формулювання правил, прийняття «групового контракту»:

- бути позитивними, активними, творчими, ввічливими, щирими;
 - цінувати час;
 - користуватися правилом «підняття руки»;
 - дотримуватися правила «вимкненого телефону»;
 - виявляти толерантність щодо інших думок тощо.
3. Об'єднання в робочі групи (пари).

II. Основна частина

1. Вступне слово тренера. (Оголошує тему тренінгу, коментує перший епіграф).

2. Виконання групових вправ.

а) Інтелектуальна розминка «Незакінчене речення»:

– Мислення – це... (діяльність розуму, спрямована на пізнання і перетворення світу; продукування індивідом власних аргументованих суджень, нових ідей чи істин).

– Види мислення: (асоціативне, абстрактно-логічне, аналітично-критичне, творче тощо).

– Філологічний стиль мислення включає в себе...

б) «Лото»: співвіднесіть вид мислення з його визначенням.

1) Асоціативне; 2) абстрактно-логічне;

3) аналітично-критичне; 4) творче (продуктивне).

А: мислення, що відбувається з опорою на поняття, судження, з допомогою логіки, без використання емпіричних даних.

Б: мислення, продуктом якого є принципово новий або вдосконалений образ того чи іншого аспекту дійсності; головне знаряддя творчості, оригінальний спосіб розв'язання складних завдань.

В: процес виникнення різних образів, уявлень, відчуттів, пов'язаних з конкретною ситуацією, символом.

Г: мислення, що дає можливість аналізувати наявну інформацію; являє собою перевірку запропонованих рішень, суджень, ідей.

в) «Коло думок»:

– Чи приділяєте Ви достатньо уваги розвитку мислення на уроках зарубіжної літератури?

– Чи вважаєте Ви важливою таку роботу?

– Чи допомагає у процесі формування мислення книга?

г) «Книга і мислення: вагомий аргумент».

Слово тренера: Аби стимулювати читання дітей, шведи підготували спеціальне видання «Сімнадцять причин читати дитячі книжки». З-поміж них – і такі, що підкреслюють роль книги у формуванні мислення:

– Книжка вчить мислити образами, вона пробуджує нашу фантазію.

– Книжка народжує в нас нові запитання, над якими варто замислитися.

– Книжка розвиває наше мислення. З неї ми дізнаємося про поняття, котрі допомагають нам мислити, нові ідеї. Вона розширює обрій нашого світу.

– Книжка спонукає нас замислитися над тим, що правильне, а що помилкове, що добре, а що погане.

– Книжка відкриває нам, що на одне питання може бути кілька відповідей, а на будь-яку проблему можна поглянути з різних боків.

Завдання: Доповніть запропонованій перелік власними вагомими аргументами про важливу роль книги у розвитку мислення. (Наприклад: «Книга допомагає зрозуміти самих себе, показуючи суперечливий характер людини»; «Книга формує етичне, толерантне ставлення до чужої думки»; «Книга вчить аналізувати, порівнювати, синтезувати»; «Книга надихає творити нове, неповторне, несподіване»).

г) «Портрет учня-інтелектуала»: складання асоціативного куща, променями якого будуть очікувані когнітивні можливості сучасного школяра. (Аналіз різних джерел інформації. Здатність виокремлювати проблему. Формулювання власного судження. Добір аргументів і контраргументів. Синтез полярних думок. Зіставлення. Творення оригінального образу, художнього полотна. Дослідження літературознавчої проблеми тощо).

3. Рухлива перерва.

Саймон сказав

Учасники тренінгу стають у коло. Тренер промовляє: «Саймон сказав: „Зроби так!“ і показує певний рух (присісти, поплескати в долоні, підняти руку, підстрибнути, виконати танцювальний рух і т. п.). Інші повторюють за ним, згодом по черзі пропонують свої рухи.

4. Повідомлення тренера «Ефективні прийоми розвитку мислення».

Сучасна методика викладання літератури пропонує різні результативні прийоми колективної та індивідуальної роботи з формування і розвитку мислення.

Використання запропонованих технологій насамперед має привести учнів до зацікавлення творами світової класики, допомогти глибоко осмислити їх ідейно-художню сутність.

Подані прийоми сприяють становленню, формуванню асоціативного, творчого, критичного мислення школярів, прищеплюють навички саморозвитку особистості. Вони покликані стимулювати самостійні творчі пошуки методичних рішень учителями зарубіжної та української літератур.

Апелюємо до асоціативного мислення

Довідка. Асоціація (від латин. *associato* – поєднання, сполучення) – це зв'язок уявлень чи відчуттів, коли одне з них викликає у свідомості низку інших, почали ірраціональних. Асоціювання відбувається на підставі схожості, контрасту, суміжності в часі або просторі; як причина і наслідок. Асоціації можуть бути зорові, слухові, кінестетичні.

Методичні публікації

Асоціативні образи індивідуальні, бо породжені підсвідомістю і досвідом; вони тягнуть за собою один одного – так виникає ланцюжок (ряд) асоціацій.

На асоціативному мисленні базується пам'ять і вміння генерувати нові ідеї. Воно є основою творчості.

Асоціативна експресія

Передати перше враження від літературного твору, явища, творчого методу, напрямку, стилю за посередництвом кольорів, звуків, запахів, смакових відчуттів, порівнянь тощо.

Асоціативний образ-символ

Школяр творить власний образ-символ за схемою:

1. Предмет.	5. Тварина.
2. Колір.	6. Подія.
3. Звук.	7. Інше.
4. Рослина.	

Асоціативний портрет

Учень протягом короткого часу спонтанно змальовує портрет автора чи літературного персонажа.

Асоціативний ряд

Діти вибудовують асоціативний ряд із літературних героїв для розкриття певного екзистенціального поняття.

Асоціативний кущ

Укладається схема із можливими варіантами відповідей на проблемне питання.

Вільне письмо

Протягом 5–10 хвилин школяр записує, не відриваючи ручку від аркуша паперу, свої асоціації, враження, емоції від прочитаного твору.

Особисті асоціації

Учням пропонують знайти асоціації-символи до образів літературних героїв, пояснити, чим вони викликані.

Рецептивна експресія

Школяр словесно створює «Палітру власних емоцій» («Веселку вражень») після прочитання (прослуховування) літературного твору.

Кольорові асоціації

Використовуючи колірну гаму, змалювати внутрішній світ героя, подію художнього твору, літературне явище. Прокоментувати власний вибір.

Музичні асоціації

Дібрати музичний супровід до поезії. Пояснити, який саме твір музичного мистецтва найбільше суголосний внутрішнім переживанням ліричного героя.

Ставимо неоднозначні запитання

Запитуємо самі

Учні самостійно формулюють неоднозначні запитання за літературним твором однокласникам, учителям.

Блеф-клуб

Групи, у які об'єдналися школярі, готують питання одна одній у формі «Чи вірите ви, що...».

Слалом

Учні класу об'єднуються в групи. Перед ними ставиться завдання: за фіксований час опрацювати текст і скласти стільки запитань, скільки утворено команд. Дошку теж ділять на частини за кількістю груп, записують по одному запитанню від опонентів. Кожна команда повинна відповісти й оцінити відповіді членів інших груп. Учитель завершує роботу узагальненням.

Дерево мудрості

Дітям пропонують сформулювати складне запитання за прочитаним твором, записавши його на маленькому аркуші паперу. Скручений трубочкою папірець прикріплюють до «Дерева мудрості». Діти по черзі зривають запитання та відповідають на нього. Слухачі оцінюють відповіді.

Дерево рішень

Учні порушують проблеми й обговорюють варіанти рішень, з'ясовують можливі позитивні й негативні наслідки.

Формулюємо судження

Вислови власну думку

Школяр висловлює своє ставлення до героя чи літературного твору, закінчуячи речення: «Мені сподобалося...», «Я хотів би...», «Я не хотів би...», «Цей твір навчив мене...», «Із цієї книги я зрозумів...».

Мікрофон

Учні по черзі висловлюють власну думку щодо порушеної літературознавчої проблеми.

Прес

Обговорюючи проблему, учні користуються таким алгоритмом:

1. Позиція. (Висловлюється власна думка: «Я вважаю, що...»).
2. Обґрунтування. (Пояснюється, чому саме вибрано таку точку зору: «...тому, що...»).
3. Приклад. (Наводиться аргумент щодо висловленого: «Наприклад, ...»).
4. Висновки. (Узагальнююча думка: «Отже, я вважаю...»).

Щоденник подвійних нотаток

У першу колонку школяр записує цитати, що найбільше вразили в художньому творі, у другу – власні роздуми щодо виокремлених фраз.

Аргументуємо думку

Альтернатива

Учні отримують робочу картку, на якій записано моральну проблему і дається низка альтернативних пропозицій щодо її вирішення. Кожен має самостійно обрати одну з альтернатив і пояснити свій вибір.

Обери позицію

Школярі пояснюють власний вибір, сприймають одну із кількох запропонованих думок щодо порушеної проблеми, обстоюють або змінюють позицію після обговорення.

Інформаційний пакет

Школярі добирають цитати – висловлювання про письменника, твір, герой, проблеми. Встановлюють, який вислів найбільше доцільний, оригінальний, відповідає точці зору самих учнів. Діти доповнюють зібраний матеріал власними думками, цитатами, прислів'ями.

Кошик мудрості

Кожна група школярів обирає «квіти» із записаними на них прислів'ями, які стосуються запропонованих літературних герой чи проаналізованої проблеми. При цьому діти пояснюють свій вибір і формують «кошик».

Дискутуємо, синтезуємо полярні думки,

робимо висновки

Акваріум

Учні об'єднуються у кілька груп. Одна розміщується в центрі класу, утворюючи маленьке коло – «акваріум», і отримує завдання. На його обговорення відводиться 4–5 хвилин. Решта класу слухає, не втручаючись в обговорення. Коли час вичерпано, група займає своє місце, а клас обмірює запитання:

- Чи погоджуєтесь ви з думкою групи?
- Який аргумент вважаєте найпереконливішим?

Після цього місце в «акваріумі» займає інша група.

Засідання дискусійного клубу

(варіанти гри: «Табу», «Суд»)

Для обговорення пропонується літературна проблема. Школярі добирають аргументи «за» і «проти», висловлюють їх, ґрунтуючи свою точку зору; вчитель може запропонувати дітям помінятися

Методичні публікації

місцями з опонентами і спробувати аргументувати їхні думки.

Коло ідей

Порушують дискусійне проблемне запитання і пропонують обговорити його в малих групах. Після того як вичерпався час на обговорення, кожна група пропонує свій варіант відповіді.

Кутки

Школярі працюють у парах (групах), добираючи аргументи «за» чи «проти» щодо порушеній проблеми.

Останнє слово – за тобою

Школяр, який першим розпочав обговорювати питання, передає слово іншому. Після повного обговорення слово повертається до того, хто розпочинав. Він і підсумовує сказане усіма, погоджуючись чи заперечуючи сказане іншими.

Фехтування

Учні в класі об'єднуються в пари. Учитель ставить запитання-проблему. Один школяр із пари повинен запропонувати її розв'язок, а інший – заперечити йому. На заперечення учень має дати відповідь, відстоюти свою точку зору. Потім ставлять іншу проблему, діти міняються ролями.

Створюємо проблемну ситуацію на занятті

Проектуючи навчальну ситуацію з допомогою проблемного запитання, творчого завдання, учитель повинен забезпечити розгортання пошукових процесів мислення учня не лише на інтуїтивному, а й науково обґрунтованому рівні, який включає аналіз фактів, явищ, відомих раніше, і нових.

Можна використати такі умови створення проблемної ситуації на уроках зарубіжної літератури:

1. Зіткнення різних точок зору літературознавців, митців, читачів:

а) на одного й того ж літературного героя:

11 клас. Тема: «Є більше підстав захоплюватися людьми, аніж зневажати їх?» (За романом А. Камю «Чума»).

9 клас. Образ Тетяни Ларіної в оцінці російських критиків.

8 клас. Тема: «М. де Сервантес. „Дон Кіхот“». Проблема уроку: Чи потрібні Дон-Кіхоти людству?

7 клас. Тема: «Пісня про Роланда». Проблема уроку: Хто Роланд – герой чи честолюбивий убивця своїх воїнів?

б) на моральну проблему, порушену у творі:

11 клас. Тема: «Людина народжена не для поразок?» (За повістю Е. Хемінгуея «Старий і море»).

10 клас. Теми: «Жити чи влаштовуватися?» (За романами Стендالя «Червоне і чорне», О. Бальзака «Батько Горіо», оповіданням А. Чехова «Іонич»):

«Краще бути добре додглянутою власністю чи вільною людиною?» (За драмою Г. Ібсена «Ляльковий дім»).

«Багатство – злочин, хвороба чи чеснота?» (За повістю О. Бальзака «Гобсек», трагедією О. Пушкіна «Скупий лицар», поемою М. Гоголя «Мертві душі», комедією І. Карпенка-Карого «Хазайн»).

«Кожен із нас носить у собі пекло і рай» (За романом Ф. Достоєвського «Злочин і кара»).

Погляди Л. Толстого на проблему жіночої емансипації.

9 клас. Тема: «А щастя бачилось можливим так близько...» (За романом О. Пушкіна «Євгеній Онегін»).

в) в оцінці особистості письменника, його творчого спадку:

10 клас. Тема: «Творчість Ш. Бодлера»:

«Бодлер... Цей король поетів, справжній Бог» (А. Рембо).

«Бодлер – це король падла...» (Із обивательських розмов).

Тема: «Творчість П. Верлена»:

«Цього поета не можна судити як людину, що має здоровий глузд... Він несвідомий того, що робить. І водночас він один із них поетів, які з'являються не частіше, ніж раз у століття. Ви стверджуєте, що він божевільний? Я теж так думаю. Він божевільний поза будь-яким суміщівством» (Анатоль Франс).

10 клас. Тема: «Поезія Миколи Некрасова»:

«Поезія і не почувала тут...» (І. С. Тургенев).

«І, як поет, він, звичайно, вище всіх російських поетів...» (М. Г. Чернишевський).

9 клас. Тема: «Біографія М. Ю. Лермонтова»:

«Сумний і похмурий, гордовитий і в'їдливий....» «Йому властивий був задумливий, часто сумний настрій» (зі спогадів сучасників).

«Лермонтов не міг хизуватися, був широ відданий невеликій кількості своїх друзів, а в поводженні з ними був сповнений жіночої делікатності й юначого палу. Саме тому й досьогодні у віддалених районах Росії ви все ще зустрінете людей, котрі говорять про нього зі слізами на очах і бережуть речі, що йому належали, більше за коштовності» (О. В. Дружинін).

«Любили ми його всі. У багатьох склалося враження, що у нього важкий, в'їдливий характер. Ну, так це неправда, знати лише треба було, з якого боку підійти. Пошlostі, до котрій він був надзвичайно чутливий, в інших не терпів, але з людьми простими й щирими й сам був простим і ласкавим» (М. П. Раєвський, офіцер).

«Усі плакали, немов малі діти» (М. П. Раєвський про похорон Лермонтова).

«Гадаєте, усі тоді плакали? Всі раділи!» (Ерастов, священик, який відмовився ховати Лермонтова).

г) в оцінці літературної епохи, напрямку, жанру:

9 клас. Тема: «Література Середніх віків». Проблема уроку: Чи згідні ви з думкою про те, що Власне Середньовіччя (V ст. – XIV ст.) є якимось «провалом» у світовому літературному розвитку?

Тема: «Характеристика епохи Відродження».

Проблемні запитання:

1. Відродження – епоха славетних досягнень чи великих злодіянь?

2. Чому існували в один час Рафаель, Леонардо, Боттічеллі та вакханалія вбивств, тріумф жорстокості, підступності, поступове падіння моральності людини при торжестві духу в мистецтві?

3. Чи можна розглядати Ренесанс як трагедію розриву між життям і творчістю?

4. Чи залишився розрив між цінностями мистецтва і цінностями життя в наступні епохи?

5. Чи правий Олексій Федорович Лосєв, який пише про зворотну сторону творчого титанізму в епоху Відродження – міць зла?

6. Чи не занадто велика ціна заплачена за велике мистецтво?

7. Людяне чи ні обличчя Джоконди Л. да Вінчі, бо ж саме цей портрет вважають портретом епохи Відродження?

7 клас. Тема: «Детективний жанр»:

«Детективні романи читати корисно хоча б тому, що вони приносять задоволення» (Генріх Манн).

«Детективний жанр з упевненістю можна назвати дефективним жанром» (Максим Горький).

«Якщо я за тиждень не прочитав хоча б одного детектива, він пройшов для мене, як для читача, даремно» (Бертольт Брехт).

«Детективна література водночас і божевільна, і математична» (Брати Гонкури).

11 клас. Тема: «Оцінка та самооцінка модернізму».

(Звинувачення в антиреалізмі, нехтуванні соціальними проблемами, естетстві, формалізмі, егоцентризмі, ідеалізмі, містичизмі – і в той же час визнання модерністської літератури великою, оскільки вона розкрила найболючішу проблему епохи – відчуження).

2. Судження читача-учня не збігається з авторською оцінкою зображеного матеріалу або навіть суперечить їй.

Після знайомства дитини з літературним твором доцільно провести анкетування, щоби встановити «ланцюжок» запитань школярів про те, що схвилювало, спонукало замислитися та здивуватися. На основі учнівських запитань формулюються проблеми наступних уроків.

3. Неоднозначність у трактуванні назви твору («Війна і мир» Л. Толстого, «Червоне і чорне» Стендаля, «Ляльковий дім» Г. Ібсена, «Пігмаліон» Б. Шоу, «Чайка» А. Чехова, «Батьки і діти» І. Тургенєва, «Улісс» Дж. Джойса, «Синій птах» М. Метерлінка, «Володар мух» В. Голдінга і т. д.).

4. З'ясування причин виникнення суперечностей у поглядах одного й того ж автора:

9 клас. Тема: «Творчість О. Пушкіна».

«Не для життєвих хвилювань,

Не для тривоги, не для битв,

Народжені ми для натхнення,

Для звуків ніжних і молитв». (О. С. Пушкін «Поет і натовп»).

«І довго буду тим я дорогий народу,

Що добристі у серцях віршами викликав,

Що в мій жорстокий вік прославив я свободу

І за упалих обставав» (О. С. Пушкін «Пам'ятник»).

10 клас. Тема: «Творчість О. Уайлльда».

«Поезія, як магнітний кристал, вона робить життя більш прекрасним і менш реальним» (О. Уайлльд – після виходу першої збірки його віршів «Враження» у 1887 році).

«Звичайно, я й сам відчуваю, що поема („Балада Редінгської в'язниці“) (1897) занадто автобіографічна, а все реальне – чуже творчості й не повинно на неї впливати; але що вдіш, адже це крик болю, якого я не міг втримати» (О. Уайлльд. Лист до приятеля Ф. Гарріса з приводу того, що «Баладу Редінгської в'язниці» розцінили як відмову від колишніх естетичних принципів автора).

5. Ставлення читачів до творчих позицій авторів, течій, напрямків, що вони суперечать одна одній.

11 клас. «Футуризм» (Нігілістичне ставлення футурістів до класиків): «Скинути Пушкіна, Достоєвського, Толстого з пароплава сучасності!» (гасло 1910-го року).

«Старий – на попільнці черепи».

«Я лише кажу, що немає прогресивних на всі часи класиків. Вивчайте їх, любіть у тому часі, коли вони працювали. Але хай вони величезним своїм мідним задом не затуляють дороги молодим поетам, котрі йдуть сьогодні» (В. Маяковський).

6. Мотивація застосування прийомів виразного читання при виконанні одного й того ж художнього твору. (Різні точки зору щодо постановки виконавського завдання, вибору темпу, інтонації, пауз; стосовно доцільності логічних наголосів. Різні точки зору на майстерність виконання твору професійними декламаторами).

7. Різні думки щодо ролі засобів виразності в художньому полотні твору.

8. Сумніви щодо жанрової належності твору. («Золотий жук» Е. По – детективне чи пригодницьке оповідання? «Гобсек» О. Бальзака – повість чи оповідання? «Чайка», «Вишневий сад» А. Чехова – драми чи комедії?)

9. Сумніви щодо авторства («гомерівське», «шекспірівське», «школоховське» і т. ін. питання).

10. Міркування про багатомірність і неоднозначність образів-symbolів.

11. Неоднозначні трактування інструментовки вірша.

12. Зіставлення:

1) творів різних авторів на одну тему;

2) різних перекладів одного твору;

3) літературного твору з музичними, живописними ілюстраціями до нього;

4) літературного тексту з його сценічним втіленням (наприклад: шекспірівський Гамлет у виконанні В. Качалова – мудрець, мислитель; М. Чехова – затравлений божевільний; Е. Марцевича – чистий, безпосередній юнак, який уперше зіткнувся з життєвим брудом).

Методичний практикум. Після ознайомлення з інформаційним матеріалом групи моделюють фрагмент навчального заняття із використанням технік формування когнітивних можливостей школярів; потім відбувається презентація напрацьованих матеріалів, їх обговорення.

III. Підсумки

1) «Вільний мікрофон». Учасники тренінгу пояснюють, у чому вони вбачають зв'язок між читанням і мисленням; відновлюють асоціативний ряд «Читання ... Мислення».

2) «Афоризм – у подарунок». Педагоги знайомляться з висловлюваннями відомих людей про взаємозв'язок мислення і читання; пропонують власний або вже відомий афоризм, що його можна буде використати як мотиваційний прийом:

Книги – це кораблі думок. Ф. Бекон

Думки і мова для митця – знаряддя мистецтва.

О. Уайлльд

Людина припиняє мислити, коли перестає читати.

Д. Дідро

Уміння читати й уміння мислити дуже тісно взаємопов'язані. К. Нестлінгер

IV. Рефлексія «Корзина»: учасники тренінгу аналізують, чи справдилися їхні очікування від заняття; роблять помітки на заздалегідь підготовлених картках: «Подумаю», «Відкину», «Використаю»

Література

1. Бех І. Виховання особистості: Сходження до духовності: наук. вид. Київ: Либідь, 2006. 272 с.
2. Богосвятська А. І. Сучасні форми і методи навчання в системі формування духовно-моральної культури учнів. Зарубіжна літ. в школах України. 2014. № 11. С. 21–25.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Либідь, 2005. 400 с.